Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Philosophia Aristotelica-Thomistica - Cod. Ettenheim-Münster 226

Endel, Roman
Majer, Ferdinand

[s.l.], 1731-1732

Quaestio secunda

urn:nbn:de:bsz:31-120354

202

Caeterum contra globo nra quoad exempla, quae plans afferri N. 10⁹us
[illegible] anni [illegible] feliciter cessit, fides sit penes Authores,
[illegible] [illegible] contemnendum, neque ita cruda negandum, quod viri
sapientum asserunt. Interim [illegible] [illegible] avaritia habe[illegible],
[illegible] ne [illegible] et [illegible] aurum vendat pro Legitimo,
ac etiam ob alias curiositatum studium alchimiae [illegible] reipublicae
perniciosum vulgo [illegible] exercendum, unde et [illegible]
alchimistae plerumque male audiunt, et [illegible] vero decreto [illegible]
[illegible] S. Pontifice fulminati sunt, quatenus [illegible] alchimia
has ob causas damnat. Deinde quia videmus plurimis experientiis alchi-
misticis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: cum
moraliter [illegible] impossibile. et hoc breviter de natura et
arte dicta sufficiant, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de Magia
naturali, artificiali, et superstitiosa, sed faventibus superis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], ad finem anni [illegible] tractabimus,
interim [illegible]

Quaestio Secunda
de
Causis in communi

Agimus ut de [illegible] [illegible] [illegible] tractatu in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] momenti: causa enim sunt quasi fonte, aliqui
perennes ac redundantes, unde fluunt omnia, quaecunque [illegible]
capite hoc igitur [illegible] de causis in [illegible] universim, deinde sigillatim
agendum est.

Articulus Imus
Quid et Quotuplex sit causa,
an omnis causa sit prior ac perfectior
suo effectu?

Ad majorem [illegible] [illegible] [illegible] nomen causae varie accipi posse, et N. 10⁹us
[illegible] sumitur [illegible] quo aliquid quodcunque procedit, quo pacto
[illegible] L: 12 Metaph: c 2. et 12 [illegible] [illegible] [illegible] causa [illegible]
nomen causae sumptum [illegible] etiam cum principio. [illegible] graeci
Patres [illegible] dicto causa filij hoc sensu: quod filius procedat a Patre
[illegible] [illegible] quod a Patre dependeat, sed [illegible] procedit a Patre [illegible]
originem: de quo [illegible] in Theologia.

1o Nomen causae accipitur strictissime, cum [illegible] [illegible] ut habet
ordinem ad effectum, [illegible] [illegible] [illegible] causa [illegible] [illegible]
sumitur pro causa efficienti.

Jd in sensu medio sumitur caa pro eo, qd vere et positive effectum aut dat, seu qd per se influit in aliud ac distinctum a se et a sua essentia. Vel quo sensu caa in quinque distincta ab his a proprio per se influens ea in aliud. Dicitur 1° proprio per quod excluditur improprie, puta qd a proprio Liea. Dicitur 2° per se ut distinctus a caus per accidens. Dicitur influens ea, id est quodcunque habet, sive effective, ut caa efficiens, sive motive, ut caa finalis; sive receptive et sustentative, ut caa materialis, vel informative et constitutive, ut est caa formalis. Dicitur quoque in aliud, ut denotet effectum debere realiter essentiam a caa realiter distinctam et esse distinctam a suo principio et caa: quare haberi nequit Deus Pater caa Filij; et qd Filius realiter essentia seu natura distinctus a Patre. Hinc etiam dicitur aliud non alius; qa iuxta S. Doct: 1a p: q: 31 Art: 2° dictum neutrum sumitur informe et quasi subiectum; masculinum vero nam genus enim neutrum ubique quare est, masculinum vero genus quidam distincta quemis et non alius. Hinc etiam recte dicitur de Petro qd est homo, de Petro qd est homo, de Maria quod sit homo, sed non sic aeque dicitur de Petro et Maria quod sit hic et haec homo, sed sic de Petro. Et ideo etiam essentiae S. Doct: loco citato affirmat: qa in divinis est distinctio per personas non est per essentiam dicimus, qd Pater est alius a Filio, non sed non aliud.

N. 110ms Dicitur 2° non esse id ad qd dicitur sequi aliud caa ea, sic enim vel aurora non diem, dies noctem, adolescentia pueritiam, mors vitam et similia, sequela ordinis seu successionis durationis, ita a ratione caaetis. Dicitur etiam conditiones ad caandum requisitae non sunt id ad qd sequitur aliud simile, qui positive effective non influunt in effectum, sed tantum requiruntur, ut illud, qd est caa influens, suam causalitatem exerceat: talis conditio est v: g. approximatio operativi ad ignem.

N. 111ms Dividitur quatuor genera caarum, scilicet caa efficiens, caa finalis, caa materialis, et caa formalis. ita Aristoteles 1° Physicorum c: 3: et 7° Physicorum a hac ratione: tot sunt genera caarum, quot modis influere possunt in effectum, nam caa est id, qd influit in effectum, sed quatuor sunt modi influendi in effectum, ergo quatuor sunt caarum genera. Probatur minor: vel enim caa influit in effectum, ut id, a quo fit, et est caa efficiens, vel ut id, cuius gratia fit, et est caa finalis; vel ut id ex quo fit et est caa materialis; vel denique ut id, a quo constituitur intrinsece specie et forma, et est caa formalis; ergo quatuor sunt modi influendi in effectum, quare caarum totidem erunt caarum genera.

Dices 4to causa iterum quadrupliciter spectari potest, 1mo N. 112us
absolute seu modaliter, et ipsa omnino rei natura. 2o in actu
1o tum proximo, tum remoto: in remoto est, quod nondum est plene
potens ad causandum, eo quod nondum adsint omnes quae ab eo
requisita: in actu 1o proximo est, quod est plene potens ad
causandum, eo quod nullum ex quibuscumque requisitis desit. 3tio
in actu 2o sive in actuali exercitio influendi in effectum. 4to
relative, sive pro connexum causa dicit relationem ad effectum. Ulterius
est hic non quaeritur an causa in actu 1o et modaliter spectata sit
prior suo effectu, taliter enim saepe tempore, quod tum esse dicitur
a causa in requisitis, praecedit suum effectum: Solum quaeritur
de causa in actu 2o spectata, item de prioritate naturae. Natura
est quo, qua saltem unum aliud praecedit natura seu causaliter, ita
ut alterum dependeat ab illo prius non tamen vicissim hoc ab illo
dependeat. prioritas vero in quo dicitur prioritas durationis, rationis,
et signi: prius duratione illud est, quod tempore realiter praecedit et
existit realiter altero nondum existente. sic Adamus prior erat
Cain. prioritate vero rationis et signi illud prius est, quod quidem cum
altero semper realiter coexistit in eodem reali tempore instanti existit
ex modo tamen concipiendi prius quam alterum, ut et sine altero in nostro
intellectu potest concipi. talis datur inter gradus metaphysicos
superiores et inferiores per precisionem nostram obiective consideratos
sic Adamus in uno eodemque homine prius tempore, atque vivente
status id quaestionis in eo est potius positum quomodo nempe
causans in actu 2o causa sit prior suo effectu. pro cuius re-
solutione

Dico omnis causa in actu 2o qua causans est suo effectu prior natura
non vero tempore. ante probationem huius assertionis supponendum N. 113us
est dari certum causam in actu 1o remoto sive esse suo effectu
priorem, ordine, quando tamen saepe sumus in exercitio actuali, idem non videtur
modo etiam causa in actu 1o proximo constituta efficiet suo prior
esse potest: ut patet praecipue in causis liberis, quae non obstante
proxima ultima causandi potentia ab ipso actuali exercitio operationis
semper abstinere possunt. iterum est supponendum pro certo
quod omnis causa relative formaliter sumpta sit simul et tempore et natura
cum suo effectu propter ipsam conceptum correlativorum formaliter talium
inter quae semper datur mutua aequalis dependentia: nam si
spectentur in correlativis entitas, qua substernitur relationi substratum
tantum continere potest: ut nec entitas unius relativi dicatur esse ab

entitē alterius qd fieri n̄ pt, nisi una ex istis entitatibus sit alter. prior jorte naa. his Suppositis

Pbr 1a pars quoad 1am partem et qd naa pōt. Illud ē naa prius qd intra idem instans reale facit, sive unud Jpe ā se cum independenta fuit a primo: atqui hic caa in actu 1o facit cuud effectud ita ā se Jpse. qd ē prior naa suo effectu, in ē ipse qtus jortius naa. n̄ ē clara ōis cm effectus ēe accipit ā caa.

Pbr etm pars quoad 1am partem. caa in actu 2o nequit fieri infl. vera, nisi in illo eodem instanti sit aliqd ā parte rei qd influat. qd ōis caa in actu 2o debet ēe tpre simul cum suo effectu. deinde patet etm in Sole, cuius effectus ē Lux, quod ā solem nqm fuisse jortiē tpris qualicumque, jorē, bnis vero Lux simul cum Sole ā Deo pdta ē.

Solvuntur objecões.

N. 114. Obj. 1o qtra Jpoē caa. finis caat se ipso in executione; sed caa finalis ē vera caa; qd caa n̄ debet aliqd caare Jpso. m. patet, sanitas enī in intentione, caat sanitē in executione p applicaoē medicinae.

2o qtra jortē caarūd. qd ē prius naa pt separari ab eo, qd ē posterius naa et sōa tpris caa in actu 2o nequeunt separari ā suo effectu tpris suo effectu; qd etm in actu 1o naa et sōa n̄ pt prius suo effectu. m. pbr. qd ē independens ab aliquo pt naalibr separari ab eo, ā quo independens ē, sed qd ē naa prius ē independens ab eo qd ē posterius. qd ©

Obj. Caa finalis ē tpre posterior suo effectu; qd n̄ ōis caa ē prior naa suo effectu. Ma. pbr. media efficientia finē vg. ambulaō sanitē: sed ambulaō ē effectus caae finalis vg. sanitas qd caa finalis ē tpre posterior suo effectu.

Qtra si ōis caa ē prior naa suo effectu, sequitur illud in eodem instanti reali simul ēe et n̄ ēe, sed hoc ē absurdum: qd et id nullatenus. Sequela pbr. in illo instanti in quo ē Sol, eq. ē Lux et n̄ ē Lux; qd sequitur illud in eodem instanti reali simul ēe et n̄ ēe. a. pbr. ē Lux ut supponitur, n̄ ē Lux qa Sol antecedit Lucē, qd in illo instanti, in quo ē Sol, ē Lux et n̄ ē Lux, qd datur id simul ē et n̄ ē.

N. 115. Rpdeo ad 1um n. m. ad pbaoē resolvo sanitē in intentione n̄ ēe caam sanitē sed illud cum sanitē in executione: in intentione enim

habet tota sua existentia in apprehensione: hac vero solum obiectiva ac proinde realiter distincta ab existentia physica, quam habet in executione: ideoque non eadem entitas in existentia nisi solum repraesentative, quod non causat idem, sed aliquid realiter distinctum.

ad 1um resp. Dist. ma. quod est natura prius in omni genere, sit superaturae abeo, quod est posterius Con. ma. quod est natura prius in aliquo solum genere n. m. et C. min. Dist. C. quod natura et forma non sunt priores suo composito in omni genere CC. in suo proprio causandi genere n. C est eam, nempe natura et forma sunt priores et superiores etiam in ordine à toto composito, quaelibet illarum in suo causandi genere, et quoad realitatem essentiae; non vero in genere existendi seu quoad realitatem existentiae, nec etiam in genere causae efficientis; cum potius ad ... totius concurrant in suo esse uniantur et eadem conservatione conserventur. nego ...

Resp. ad 2um causa finalis in executione est posterior suo effectu causa in intentione ... et C. causa finalis non aliter causat et movet nisi ut est in intentione existens; sic autem est prior natura suo effectu.

ad 3um resp. Dico. n: c. nam huius argumenti ... tota ... in ... est prior natura luce; quod in illo priori ... est sine luce est pessima ... transitur enim à priore à quo seu natura; ad priore in quo ... vide da ... N: 6 q. ad finem.

Articulus 2us

utrum

Omnis causa sit perfectior suo effectu?

an causa dicat relationem transitivam

ad suum effectum?

Nota 1o causa considerari potest 2 materialiter et formaliter: materialiter sumitur pro illa re seu ente, quae alteri communicat esse abstrahendo à N. 116us ratione, et modo causandi, quo illud esse alteri communicat. formaliter sumitur sub reduplicativa ratione causa et modi causandi. 1o causa ... in actu 1o habet 2um virtutem causandi, vel in actu 2o ... non ... habet virtutem causandi, sed etiam ipso actu causat.

Nota 2o considerationem fieri potest de causa materiali et formali simul N. 117us sumptis, ad quod respondemus materia et forma simul sumptae ... causas ... totius compositi substantialis esse eiusdem perfectionis cum suo effectu. ratio est manifesta, nam simul sumptae sunt nihil aliud quam ipsum totum compositum, nihil a ... imperfectius ... ipso: quod materia et

sua simul sumpta n̄ sunt imperfectiores toto composito. Ergo
simul sumptas. nam si seorsim seu divisim spectentur sunt
toto composito imperfectiores, ut etiam ē manifesta, erit
enim Homine materiali notitiā, parte eā perfectione inferiores
atque causa materiali et causa formali sive materia ja, et Forma
sua divisim sumpta sunt partes effectus, non plurium eandem perf.
ē compositius totius compositi sunt &c. Causa 2o causa idealis in ipso
quae sua extra sive causa exemplaris sive idealis ē superior
effectu praestantior sic v.g. Idea domus sunt utique nobilior
quia Deo causa imitatae à Deo efficiuntur.

N. 118. Dico 3tio Causa efficiens effectu suo quandoque est superior, quandoque
inferior, et nunquam etiam perfecta, nam efficiens causa alia principalis
alia instrumentalis, sive principalis vel est univoca vel aequivoca, si est univoca
aequalis est perfectionis cum effectu, causa enim univoca appellatur
quae cum effectu eiusdem est speciei, talis est ut homo generans
alium hominem &c. Si vero est aequivoca, est effectu superior, vocantur
causae aequivocae aliquando omnes illi causae superiores ac eminentiores
suis effectibus sunt diversae speciei ab ipsis, atque inferiores, talis est Sol
producens aurum, gemmas &c. Si vero causa efficiens est instrumentalis
effectu inferior, nam causa instrumentalis illa dicitur, quae producit effectum
principali operantem vires, de quibus sunt perfectiore, sicut est [illegible]
respectu gratiae.

N. 119. Dico 4to in agentibus bene ordinatis finis spectatur ultimus debet esse
effectu nobilior, hic enim est Deus, interdum tamen ex inordinatione
operantis finis ultimus est effectu deterior, ut patet in
moraliter peccantibus, qui actiones suas referunt ad velle
bonum delectabile. quod vero ad finem proximum seu finem operantis,
quem quilibet operans sibi praefigit, aliquando est effectu praestantior,
ut si quis studeat Theologiae, ut postea possit Theologiam operari,
interdum est effectu ignobilior, ut si quis pecuniae gratia studeat,
interdum aeque nobilis, ut si quis studeat Theologiae propter solam
studii excellentiam.

Finis est ultimatus et principalis, ad quem res quaelibet ex sua
natura ordinatur, et qui vocari solet finis operis, spectat suo effectu
perfectior. ratio est: quia nulla res censetur perfecta, nisi quando ab
Authore naturae intentum finem attigerit; et si ab hoc fine violenter
impeditur res perit et corrumpitur, propter talis finis
debetur complementum perfectionem eiusdem rei, sed ex perfectione quae

tale ē, [illegible] suo [illegible]; qd̄ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
suo effectu. d. his [illegible]

Dico 1° Causa ut causa [illegible] et [illegible] [illegible] a [illegible]
suo effectu, ut effectus ē. Ratio ē clara: nobilius enim ē N. 120

dare, qm̄ accipere, sed causa ut causa dat, [illegible] suo effectui, et
[illegible] qd̄ causa ut causa ē nobilior suo effectu. Deinde effectus
dependet a causa, causa v. ē independens ab effectu. qd̄ [illegible]

Dico 2° Omnis causa creata dicit relationem transcendentalem non autem [illegible]
actu producit et existit, [illegible] [illegible], si effectus adhuc ē possibilis. N. 121

Ratio est: Relatio transcendentalis nihil aliud ē, qm̄ ordo [illegible]
sue connotatio essentialis [illegible] rei creatae ad aliquid sibi extrinsecum, sine
quo nec ē, nec operari, nec [illegible] potest: atqui omnis causa creata
dicit talem ordinem, [illegible] sive connotationem ad suum effectum:
ergo omnis causa creata dicit relationem [illegible] ad suum effectum. [illegible]
[illegible] in [illegible] causalitati ad id [illegible] [illegible] ordinatur,
et sine eo nec ē, nec [illegible] [illegible]: atqui in [illegible] causa, [illegible]
[illegible] aliud, [illegible] aliud [illegible] effectus. ergo causa [illegible]
ad suum effectum [illegible] dicit ordinem [illegible].

Similis relatio [illegible] [illegible] in [illegible] ad suum creatorem. 1° in [illegible]
[illegible]. 2° in omni [illegible] ad actum. 3° in [illegible] [illegible] [illegible]
et sic [illegible], proportionaliter [illegible], [illegible] Deus [illegible] qua creator
nullam importare [illegible] relationem ad suas [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad eandem [illegible]. unde [illegible], ut [illegible]
[illegible] [illegible] Virgo [illegible] relationem [illegible] transcendentalem [illegible]
ad Filium suum, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] humanam,
quia [illegible] [illegible] effectus [illegible] influxus.

Principale discrimen inter relationem [illegible] et [illegible] debet
[illegible] a modo, quo utraque suum terminum respicit, nam [illegible] N. 122
respicit suum terminum [illegible] effectus [illegible] causae [illegible], [illegible]
[illegible] suum [illegible] [illegible] [illegible] suum obiectum, et [illegible] [illegible] relationis
[illegible] [illegible] [illegible] circa suum terminum [illegible], [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] relationem [illegible] [illegible] respicit suum terminum nil aliud
circa illum [illegible]: [illegible] [illegible]: generans qua generans dicit [illegible]
[illegible] ad genitum, [illegible] [illegible] suo genito [illegible] [illegible] communicat, [illegible]
[illegible] dicit [illegible] relationem [illegible] ad genitum, [illegible] [illegible]
[illegible] suo genito id [illegible] [illegible] respicit.

Solvuntur objectiones

N. 123tia Obj.o contra 1am conclusionem. Causa ut causa est perfectior suo effectu [illegible]
[illegible] et forma etiam [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] ergo etiam sic [illegible] [illegible] sic effectu
[illegible] aliquod [illegible] habet [illegible]
[illegible] totum [illegible] [illegible] ergo [illegible]
totum [illegible] [illegible] non [illegible]
quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] contra [illegible]

Obj.o contra [illegible] [illegible] et [illegible] causa aequivoca [illegible]
[illegible] ranarum [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ergo non omnis causa aequivoca est [illegible]
Item species [illegible] est causa intellectionis et tamen [illegible]
[illegible] vitalis est [illegible] quae non [illegible] vitalis.

Obj.o contra 4am conclusionem. Si omnis causa creata [illegible] ordine [illegible] ad suum
[illegible] [illegible] causa [illegible] semper Deus [illegible]
[illegible] sed hoc nequit admitti ergo nec [illegible]
omnis causa creata talem ordinem [illegible] ad [illegible] nec
nec [illegible] sed etiam Deus [illegible] nec [illegible] nec
[illegible] ergo [illegible].

Obj.o idem [illegible] idem non [illegible] absolutum et respectivum
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] absolutum [illegible] aliquid
respectivum.

N. 124ta [illegible] et d: [illegible] atqui materia et forma [illegible]
[illegible] quorumque [illegible] causa [illegible]
[illegible] materia [illegible] subjicit et recipit formam [illegible]
[illegible] materia [illegible] esse [illegible] ad hoc [illegible]
[illegible] ut [illegible] causantes, [illegible]
[illegible] [illegible].

[illegible] 2dum [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] solidarie [illegible] et extra [illegible]
cum forma [illegible] intra [illegible] etc. [illegible] ad hoc [illegible]
[illegible] non una cum forma ex ipsa [illegible] aliquid [illegible]
[illegible] [illegible] ente [illegible] [illegible].

Advertendum sol et astra [illegible] causas [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ubi [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] instrumentum quod agit in [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] causa [illegible] debet [illegible], [illegible] [illegible] suo effectui. Ad addendum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sola [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alioris [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible].

Objicies [illegible] [illegible] nunc [illegible] creatura debet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plus [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] Deus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] attributa [illegible] nobis [illegible] [illegible] [illegible] quidam [illegible] [illegible] [illegible] ordine ad quidam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnes [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modum.

[illegible] [illegible] idem [illegible] idem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ratio absoluta [illegible] ratio respectiva [illegible] ratio absoluta et ratio respectiva [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible]

Objicies [illegible] [illegible] [illegible] ex enumeratis [illegible] in certas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] genera causa [illegible] et sustentat formam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] causa intrinseca et extrinseca [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] forma; intrinseca vero in [illegible] quaerendo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Causa formalis [illegible] in [illegible] et extrinsecam: intrinseca est, quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], uti [illegible] forma [illegible]; causa vero extrinseca est, quem [illegible] [illegible] dat [illegible] [illegible] ut est [illegible] [illegible] [illegible].

Causa efficiens dividitur in [illegible], quae est Deus, et in causam, ut [illegible] causa creata effectiva, et haec iterum in causas principales et instrumentales. Causa denique finalis dividitur in ultimam et proximam. [illegible] [illegible] [illegible] in suo loco.

N. 126 Colliges 1° differentiam inter caām et conditionē esse hanc, quod caā vere influat in effectum, conditio vero non influat in effectum, sed est solum requisitum aliquod, ut caā influat. Sic finis movet ad sui amorem, non tamen sine sui cognitione, adeoque cognitio finis est conditio necessario requisita. Sicut et ignis comburit, non tamen sine approximatione, hinc approximatio est conditio requisita. Ad dignoscendum quod, quando aliquid sit conditio vel caā, attendi debet an id habeat vim, influendi id, cuius dicitur caā. Si habet est caā, si non, erit conditio.

Articulus 3^{tius}

an detur causalitas mutua inter ipsas causas?

N. 127 Dico 1° cum in duobus articulis praecedentibus actum sit de iisdem ac etiam speciebus caūarum separatim tandem suos effectus, in praesenti agemus de iisdem et speciebus, quatenus caūae habent inter se mutuo, caūae hunc inter se servent ordinem in ratione caūandi: prima omnium est caā finalis. 2ª caā efficiens. 3ª caā materialis. 4ª caā formalis. Ratio est: quia caā finalis agit ut impulsa, hoc est independenter à motione alterius caūae, hinc etiam dicitur caā omnium aliarum caūarum, eo quod omnes ad caūandum moveat, efficientem quidem immediate, alias vero mediate per caūam efficientem; quia antequam caā efficiens agat debet moveri à fine, quia nulla agens agit temere, quod causetur finis praedictus causalitatem caūae efficientis. Deinde materia formae uniri non potest, neque forma materiae, nisi aliqua caā efficiens, quae formam ex materia educat, et sic ambo actu uniat. Consequenter causalitas efficientis caūae praecedit materiam et formam. Materia sine forma non fit, sed prius ex materia, nisi praesupposita materia, quod causetur materiam praecedit formam. Tandem cum fine forma non possit fieri compositum requiritur forma et eius causetur, quod una caā est, et altera in ratione caūandi.

N. 128 Dico 2° Quantum ad speciem caūarum habent inter se eundem ordinem nempe causetur formalis est materiali nobilior; efficiens nobilior materiali et formali; finali vero primum obtinet locum nobilior, quod forma nobilior sit materia, est: quia forma est actus, species materiae

subjā S. Thomā q. 3 deptō. pñs ē nobilior qm̃ relata, quod
cā effic̃ vocā. qa mat̃ illi subjicit. forma vero ē ejus de-
finitiq. de finali quod ē nobilior patet ex his. Tum qa ejus
modus cāandi ē spiritualior; hic enim priā et praeter alia
generis entibus intellectualibus. Tum qa in cāando ē independens
ab aliis cāis; hoc enim movet ut mota. quare eā S. Th.
q. 1 Metaph. vocat cām omn. alicuius cāand.

Obiectio 3tio Quid ad statum quaestionis: qui duplex ē, ut videl. N. 129
igitur, sciendum est: cāas aē v eiusdem v diversi generis
eiusdem generis sunt quae eundem modum influendi habent
ut v.g. duae cāe efficientes. diversi generis sunt, quae diversum
influendi modum habent ut eg cāa efficiens et cāa finalis.
item aliae cāe sunt eiusdem ordinis, ut universales v particulares,
aliae diversi, ut univlis et partlis. Status quaestionis qui
emnus ex his duplex, axiomate 1o cāae sibi mutuo possunt
eē cāae: 2o idem non potest esse eodem esse prius et posterius.
ad hoc ordinate solvenda.

Dico 1o Inter cāas diversi generis datur mutua cāatas:
Prob. 1o ex Arist. lib. 2. Phys. t. 30: Sunt etiam quae sibi mutuo cāae N. 130
ut exercitium bonae habitudinis v.g. valetudinis, et hoc exercitii
v.g. deambulationis: at non eodem modo, sed hoc ut finis, illud ut
principium motus. Item S. Doct. in eundem textum ait: forma ē
et mā sunt sibi invicem cāa, quoad eē, forma quidem mae ē
cāa in quantum dat eē actu; mā vero formae, in quantum sustentat
formam. Prob. 2o rōne S. Doctoris. ubi datur mutua depend.
datur etiam mutua cāalitas, sed inter 2as cāas diversi generis
datur mutua depend., ergo et mutua cāalitas. minor patet. nam ab eo
a influxu alterum dependet etiam cāatur ab illo. probatur
inter cāam finalem et efficientem, sicut et materialem et formalem
datur mutua dependentia. sed hae sunt cāae diversi generis ergo
inter cāas diversi generis datur mutua dependentia. min. probatur
finis in intentione ē vera cāa efficientis cāae, non quidem quoad
eē, sed quoad cāalitatem eius, et similiter ipsa cāa efficiens
ut accepit eē cāae exercite à fine cāat ipsum finem, quoad
eē reale et existentiae. finis enim ut motus movet cāalitatem
cāae efficientis, et ut obtentus mātr ab ipso agente. seu cāa
efficiente. Item mā sustentat formam, et forma actuat mām

qđ inter has caūs dari mutua caūtas. observandū hic
glusse se n̄ extendere ad oīm caūm gñm, nāa enim
et caā efficiens. fōa et finis neccessē n̄ exercent mutuam
caūsam, quāvis sint caūs diversi generis.

N. 131[us] Dico 2° duae caūs, eodem instanti, 2[us] idem eē, et in eodem gene-
re infimo n̄ possunt sibi eē mutuae caūs. ita S. Doct. 5 Met. l. 2.
dicens: sc̄m idem genus caūs alqđ eē caā et caūtū est impossi-
bile cum eēt caā sui ipsi. idem n̄ pt caūare se ipsū, sed si duae caā
in eodem genere, v. g. duae effectivae possent caūare se mutuo, tunc
idem dbēt, diceret se ipsū. qđ duae caā in eodem genere n̄
possunt sibi eē mutuo caā. ptur m. intra quae causae,
... caā caā, ... caā caūt. sed si v. g. ignis A eēt caā ignis
B. et simul effectus ignis B tunc ignis A eēt caā effectiva
quoniam eēt caā caūti ... sui ipsius. deinde ... quod
idem eēt dpdens, et n̄ eēt dpdens, nam in quantum eēt caā
eēt indpdens, in quantum ut effectus a suo ipso effectu caūsetur
eēt dpdens, sed haec oia involvunt aperta imp̄licantia. &c.

N. 132[us] Nota bene pt dari tamen caūtas in eodem genere caā v. g.
efficientis in ordine ad diversos terminos ... effectus ... sibi
v. g. ferrū candens aquae immersum ex sua quidem parte
... vicissim tamen aquam calefacit. sic ... vinū ...
calefacit stomachum, simul et ... et vicissim ...
calefit a stomacho &c. sed utrobique producunt diversos
terminos.

Solvuntur obiōes

N. 133[us] Ob. 1° contra N. 127. caā efficiens ... ex ... caūs supponit
māa, qđ māa ē prior caūsa caā effectiva a ptur. tum
efficiens supponit id ex quo alqđ efficit et agit, atqui ex
māa alqđ efficit et agit, et ... ergo caā
efficiens supponit māa, et sic haec ē prior altera.

2° contra N. 129[us]. Caā, quae caūt ut existens a parte rei
et extra intellm, ē nobilior illa, quae solum caūt ut
ē in intellū, sed caā efficiens caūt ut existit a parte rei
et extra intellm, finalis vero tantum caūt ut habet eē in intellu
ergo caā efficiens ē nobilior caā finali. n̄ ptur. ...

caūandi proportionatis cāæ in modo eendi, qō cāa quæ cpleōr in raōe eendi, erit etm̄ cpleōr in raōe caūandi.

Obiiciatur 3º glāōr Mãa nequit dependere à fōa in genere cāæ fōalis; neq fōa à mãa in genere cāæ mãalis: qō inter mãa et fōa n̄ datr mutua caūalitas. a. pbo Licet mãa requirat fōa, et licet fōa exiget mãa mãatm n̄ habet cāa fōale, neq fōa mãale: qō nec mãa ē cāa fōæ, nec fōa mãæ.

qto Ideo n̄ pot eē cāa sui ipsius: sed si cāæ etm̄ diversi generis eent sibi invicē cāæ, idem eēt cāa sui ipsius: qō etm̄ cāæ diversi generis n̄ possunt sibi invicē eē cāæ. m pbtur qd ē cāa sui ipsius, ē cāa sui ipsius: sed si cāæ diversi generis eent invicē cāæ, tunc eādē cāa eēt cāa sui ipsius: qō. m pbtur, qd ē cāa cāæ, ē etm̄ cāa caūati: atqui in ista diva, mãa ē cāa fōæ, hæc sua cāa: qō etm̄ ē cāa caūati sua sui ipsius.

Rdeo ad 1um Da. cāæ efficiens pponitur mãa qtum ad sui entitem. ca. qtum ad exist. entitem na. et c. entitas qdē mãæ supponitur ad aōē cāæ efficientis, nisi tm̄ illa entitas sit exercitē caūans, nisi cāa efficiens eam disponat et à pbtā ad actum reducat. N. 134.

Rdeo ad 2um D. n̄ cāa, quæ caūatur existens à parte rei, et contra mãa ē cpleōr in raōe entis, qm illa quæ solū caūat in intellu. C. n̄ ē cpleōr illa in raōe cāæ, seu in modo caūandi n̄ n̄ et c. n̄ subeadem dstōe c. et n: c. ē qō efficiens cāa cpleōr finali in raōe entis, utpte vere habens cplementu entis, qpe existens à parte rei: in modo tm̄ caūandi de quo solo loquimur, cāa finalis, utpte nihil dbet à actione alterius cāæ et primo caūans excedit in cpleōe cāa efficiente dpdtem in raōe caūandi ab ipso fine. Modus igitur caūandi n̄ debet proportionari cāæ caūatæ et in raōe entis, sed in ptan sdm raōe cuiusq cāæ ē n̄ dpdent. n̄ dpdens.

Rdeo ad 3um na. ad 1: ca. et d: c. qō nec mãa ē cāa cstva fōæ, nec fōa cstva mãæ cc. qō nec mãa ē cāa sustentativa fōæ, qō fōa ē cāa informativa mãæ n: c. V: N: 130.

Ad 2dum quod idem agens esse quod sit effectum idem esse causa et aliud sed diversum esse non est sic d. n. unde etiam ad axioma respondeo quod causa causae est idem esse ... causatum causatur etiam causa causati c. quod causa causae est aliud esse, quam quod causatum vende acquirit etiam causa causati n. unde in mutua causa diversi generis una causa sua causa non est aliud sed aliud. hic quod axioma quod causa causae ... verificatur quod causa sit eiusdem generis non vero si sint diversi generis, unde plus non sequitur quam quod materia quae in suo genere materialis est causa, in alio nempe formali potest esse etiam sit effectus ... cum hic nulla intercedit ...

Ad 3um quod ad 1um quae duo agentia ut vinum et stomachus se mutuo calefaciunt plures carbones simul iuncti calorem diutius conservant. apertio fenestrae causa ingredientis venti et ventus est causa apertionis fenestrae sed datur eodem genere mutua causa.

Ad 2dum caloris ... in stomacho non ... a vino sed ... praeexistere, calor ... formalis in stomacho ... excitat effectum calorem virtualem vini, a quo deinde calor in stomacho ... intenditur, unde calor virtualis in vino non ... eundem calorem in stomacho, sed illud ... intendit, et sic haec causatio non datur ... idem ... sed ... diversum. Quoad 1um plures carbones ... removentes impedimentum se mutuo calefaciunt, quae ... multa ... aquas in circumstante aere ne sua humiditate calorem extinguat ... apertionem fenestrae et ingressum venti dico non esse effectus mutuos ... sed ... qui fenestras aperit, et simul ingressum ... nempe venti, qui fenestras aperit, et simul ingressum ... parat.

Articulus quartus

an idem numero effectus possit habere duplicem causam totalem?

N: 133 Quoad 1um ... in hoc ... versari, utrum ... numero effectus a duabus vel pluribus causis eiusdem generis et ordinis ... totalibus ... simul et semel ... produci possit. in ...

nond ignis, qui potest produci ab igne A et B tamquam causis in actu 2o totalibus et simul concurrentibus, quod simul est semel: deinde nond ignis, supposito quod sit productus ab igne A, potuisset etiam idem in individuo produci ab igne B, si ignis B in eodem circumstantiis loci, temporis, fuisset applicatus ad combustibile, in quibus applicatus fuit ignis A. quod est diversimode produci.

Nota 1o causa alia est totalis, alia partialis: Totalis est, quae se sola non potest, non actu producit effectum sine concursu alterius causae. si tamen potest, id est, si habeat quidem sufficientem virtutem sine concursu alterius causae producendi effectum, licet nunc non in actu 2o ex concursione alterius causae indiget. Itaque totalis alia ... ut totum exercere non potest dicitur causa totalis in actu 1o. talis est v.g. equus A. qui quidem se solo potest trahere currum, eidem tamen adjungatur equus B. causa partialis est, quae se sola non habet virtutem sufficientem producendi effectum, ut est v.g. equus A respectu currus valde onusti. N. 130

Nota 3tio certum est eundem numero effectum posse produci a pluribus causis diversi generis, sicut enim ... ad ... causarum concurrunt. ... idem tamen ... effectus potest produci a pluribus causis, si sint diversi ordinis. Sic Deus tamquam causa universalis et ... causa secunda tamquam causa particularis possunt producere eundem numero effectum concursu totali in eodem genere. quaeritur quod ille 2 causis totalibus eiusdem generis et ordinis, ac nunc etiam sit possibile saltem per absolutam Dei potentiam. N. 133

Dico 1o fieri non potest etiam per absolutam Dei potentiam, ut 2 causae totales eiusdem generis et ordinis simul et semel eundem numero effectum totaliter producant. ita communiter Th. et Sc. contra ... N. 134
Probatur 1o ex S. Doct. in 1a C. G. 9.92. et 4. 2 m Obiecto ... impossibile est, quod duae causae completae sint immediatae unius et eiusdem ... C.

Probatur 2o hac ratione. Si idem numero effectus posset produci a 2 causis in actu 2o totalibus eiusdem generis et ordinis, tunc neutra esset totalis et non esset totalis: sed hoc implicat, quod ... unde ... in ... probatur. esset totalis ut supponitur et non esset totalis quia probatur. causa totalis in actu 2o illa est, quae ... influxum producit omne id, quod est possibile et causabile in effectu

in eodem genere et ordine, seu quae exhaurit totalem effectus causalitatem, sed neutra produceret totum eundem effectum, ergo neutra esset causa totalis. minor clara ex ipsa terminis ratione adaequationis. Sic objectum diversi adaequate absque respectu vel subjectus, quod illa potentia sub una ratione attingit id omne quod in illo objecto, ergo ipsius illa causa non producit omne id quod est perfectibile in effectu, sed non exhaurit totam causalitatem in eodem genere et ordine, quae alteri causae aliud producendum relinquit: atqui una causa producit effectum ut aliud totum alteri causae in eodem genere et ordine relinquit producendum, ergo neutra exhaurit totam causalitatem et sic neutra erit causa totalis.

N. 138. **Dico 2°.** etiam implicat eundem numero effectum diversimode produci posse a pluribus causis totalibus ejusdem generis et ordinis, ita communiter Thom: cum suo S. Doct: qui quodlibeto 5. art. [illegible] impossibile est, eundem filium nasci sive his aliquo [illegible] sive alia Matre. Ratio etiam ratione. ut idem numero effectus produci possit ab alia causa, debet haec libera virtute producendi talem effectum qui [illegible] impediretur a causa. nisi quod continetur in ejus virtute productiva: sed ille numero effectus hujus numero causae non est contineri in virtute productiva alterius causae ejusdem ordinis et generis, ergo ille numero effectus non potest produci ab alia numero causa totali. minor probatur, quia individualiter distincta non se mutuo continent: sed virtus productiva quae est v. g. in Petro est individualiter distincta a virtute productiva quae est v. g. in Paulo. ergo non se mutuo continent in ratione productiva Pauli, sed Petrus enim certe in se non continet virtutem productivam Pauli, sed ... hoc ipsa causa non potest producere effectum alterius speciei. vg. leo non potest producere lapidem, hoc est quia nimirum ejusdem causa est limitata ad producendum hunc effectum, sed etiam haec numero causa limitatur ad hunc numero effectum producendum, ergo.

Solvuntur objectiones.

N. 139. **Obijcies 1°** contra 1am conclusionem. Si plures ignes seu duae causae continerent adaequatam et totalem virtutem in actu primo respectu ejusdem ignis, ejus ignis esset absolute pendere non ab uno vel ab altero: sed jus est verum; ergo et posterius. minor est clara. major probatur: quando in 2 ignibus ejusmodi totalis virtus supponitur, illa quodammodo veltem data, alias careret statu [illegible]: sed in nostra [illegible] hoc supponitur, alias negari posset suppositum, vel dari 2 ignes

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch
Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

cum duplici virtute totali distā: q̄o possunt dari ignes
mō plures, qui virtutem distinctam continent respectu
ejusdem ignis.

2do Si quae rāo obstaret eēt haec, quod in una cāa univoca
debet ēē eadem nō virtus quae ē in altera, a qua hic et
nunc effectus producitur. Sed si haec rāo obstaret, nimium probāt,
quod non obstat. m probatur, tunc enim id probat, quod ex eadem inferto
quod 2 cāae totales ac quidem totaliter effectus, nec totaliter
actu, imo nec etiam cāae partiales aut attemperatione virium
eundem nō effectum producere possent: sed haec bīa ex illa rāone
inferuntur: quod sm probatur ad hoc, ut 2 cāae totales totaliter
effectus sufficientis virtutis et actu, imo vel etiam ut cāae partiales
eundem nō effectum producere possint, requiritur etiam ob paritatem
rationis identitas virtutis et actionis in utraque, sed hanc
identitatem seu numericam unitatem nō habent: quod neque sic eundem
nō effectum producere possunt.

3tio Tametsi una cāa totalis diversi ordinis exhauriat
totam cāabilitatem effectus, tamen admittit cāam totalem alterius ordinis,
quod etiam admittere poterit cāam totalem ejusdem ordinis.

4to Contra 2am conclusionem cāa aequivoca potest producere effectus alterius
speciei, sic enim ignis et calor possunt produci a Deo et a Sole,
quod etiam hae nō cāae ejusdem speciei possunt producere effectum alterius
cāae nō distinctae. conc. probatur. Licet in cāa aequivoca non contineatur
virtus alterius speciei, tamen potest effectus alterius speciei producere,
quod etiam licet eadem nō virtus non contineatur in alia nō
distincta cāa, tamen poterit producere eundem nō effectum.

5to Ignis A habet eandem virtutem productivam, quam habet
ignis B. quod possunt eundem nō effectum producere v:g: ignem C.
...... virtus productiva orbitum habet a sua essentia, sed
ignis A et ignis B. habent eandem suam essentiam, quod etiam
eandem virtutem productivam producendi effectum mera eandem
speciem.

6to Idem effectus nō ab una cāa productus potest ab alia conservari,
patet in igne B, qui extinctus igne A potest conservare
calorem in aqua, ab igne A productum; quod etiam illud effectus sic
.... producti. cō patet quod conservatio ē continuata rei productio.

N. 14j^um Resolvitur[illegible] etiam si sub totali et adaequata virtute concurrant ad agendum: etiam et non, nam etiam superioritas sed requiritur an 2 agentes habeant eandem virtutem adaequatam etiam numericam respectu [illegible] agentis, quod suppositum in hac quaestione non negatur. Sed ideo quia radicem huius inquirimus. Licet nattem numerica tenea- tur non deprehendimus in negamus suppositum, sed quaestio adaequata quaestio resolvitur. Quare si dicant aliqui quod 2 agentes debite approximati unum agentem producant, 2 equi unum plaustrum trahant, respondetur quod unumquodque agens ex recepto potest quidem sufficienti virtute addendum totaliter efficere effectum seorsim, neutrum tamen dat esse totaliter effectui in actu 2°, sed quilibet partialiter tantum, et in virtute attemperata, nam si in actu 2do attemperant vires suas, ut ambo simul unum agens totale constituant.

Resolvitur addendum. Contra non ad hoc, sed non: explanatio: ad hoc enim, ut 2 causae producant eundem numero effectum, non requiritur identitas sed sufficit unitas subordinationis, ut in Deo et creatura, vel unitas virtutis derivatae a causa principali, vel unitas attemperatae virtutis, quatenus per talem attemperationem virium suarum ad unum tantum causam totalem confluunt, seu quod idem est, unum tantum causam totalem efficiunt. Declaratur exemplo: quidam auctor Thom: recipiunt in toto, et unum non quidem cuius recipi in duplici toto: toto quantitativo tantum dicit unitatem compositionis, quae unitas distinctionem realem relinquit inter ipsas partes, unitas unde et unum non quidem potest recipi in toto composito non requiritur unitas identitatis integrantes, sed sufficit composita quae est entitativa distinctorum unio. Quod etiam ad hoc, ut unus numero effectus possit dici a pluribus causis totalibus subordinatis vel partialibus non requiritur unitas entitativa inter ipsas causas, sed sufficit unitas vel subordinationis vel derivationis, vel attemperationis. Nec quaelibet causa totum eundemque effectum dicit totalitate effectus, quia effectus pendens ab una causa dependet adhuc ab altera, tamen ab utraque per modum totalis et adaequatae actionis, non obstante distinctione entitativa inter ipsas causas.

Resp. ad 5tum. ca. est n. c. et par. disparitas est, qd caa diversi ordinis et subord. opa bea. Deus em tqm caa 1a ... emmenter ... caa 2a ... unde si caa 2a sit caa totalis respectu alicuius effectus ... hac caa actio ... ipsa actio caa 2a subordinata caa ... n. excludit illam, sed exigit potius, ut cum illa caa actualis operetur, contra caa totalis 2a eiusdem ordinis ... talis subordinatio est, quoniam tales sunt se mutuo excludunt.

Resp. ad 2um da. caa aequivoca pt producere effectus aeterius speciei ... se emmenter ... ca. ... emmenter n. ... hac nulla em caa univoca ... effectus emmenter aeterius caa quoad rationem individualem et numericam, sed solum quoad rationem specificam, unde una pt producere plures effectus quoad speciem similes, n. vero n. eosdem. caa em aequivoca ideo pt producere effectus aeterius speciei, quia virtute ... aeterius caa eminenter continet contra caa univoca eiusdem generis et ordinis effectus aeterius speciei, ... n. emmenter quoad rationem numericam et individualem n. continet. ... nequit pt producere eundem n. effectum ... caa.

Resp. ad 3tium da. ignis A habet eandem virtutem ... quam habet ignis B eandem ... speciei ca. eandem ... tantum adest ... n. ... producere.

Resp. ad 6tum. duplicem esse conservationem, una ... aetera ... accidens. conservatio ... quae ... caa ... rei ... conservatio ... accidens ... qua n. conservat nisi removendo ... et inducendo ... rei conservandae ... et hae conservatio pt etiam dari in alia caa, ut patet in exemplo allato de igne B.

Quaestio 3tia

De Causis in Specie et quidem primo

De Causis intrinsecis materiali et formali.

Postquam de causis in genere egimus, restat ut etiam aliquid dicamus de qualibet caa in specie, et quia aliae sunt intrinsecae, aliae vero extrinsecae, imo de intrinsecis scilicet materiali et formali hic agemus; postea vero etiam de extrinsecis caa scilicet efficienti et finali. Licet a